

S U S A N B O Y L E

*Álmeink
születtem*

Első kiadás

Könyvmolyképző Kiadó, Szeged, 2012

Anyámnak

PROLÓGUS

A NEVEM SUSAN BOYLE. Másfél évvel ezelőttig – hacsak nem a West Lothian megyei Blackburn nevezetű skót városka lakói vagytok, ahol én az egész életemet éltem – aligha ismerhettetek. Manapság azonban sok mindent hallani rólam: tényeket, találgatásokat, légből kapott híreszteléseket; úgyhogy azért írom ezt a könyvet, hogy a saját nézőpontomból meséljem el a történetemet. Remélem, élvezettel forgatjátok majd.

Minden történet kezdődik valahol. Az enyém talán ott kezdődött, amikor negyvenkilenc éve babakocsiba fektettek. Akárhányszor csak anyám feltett egy lemezt, azt vette észre, hogy a lírai dalokra lassan ringatózom, a sebesebb ütemekre pedig gyorsabban kalimpálok, Vagy talán azzal a játék bendzsóval kezdődött minden, amit kislány koromban vett nekem. A televízió előtt ültem vele, és Paul McCartneyt utánoztam, amikor a *Top of the Pops* műsorában a Beatles következett. De erre később még visszatérek.

Számotokra viszont alighanem 2009. április 11-ével kezdődött a történetem, amikor először jelentem meg a televízióban, bár a valóságban néhány hónappal azelőtt, január 21-én vették fel a *Britain's Got Talent*¹, azaz a *brit Csillag születik* glasgow-i meghallgatását.

¹ A *Csillag születik* brit megfelelője, ezért a továbbiakban ezen a címen szerepel.

Nagy utat tettem meg azóta, de már az is nagy út volt, amelyik a meghallgatásra vitt...

Álmatlan volt az éjszakám, az a végtelen fajta, amikor tudod, hogy pihened kellene, de csak hánykolódsz. A szíved remeg, és aztán, mire végre elbóbiskolsz, már kelni is kell, és kapkodhatsz. Kint még sötét volt, a fürdőszobámban hideg. Bármely más napon nagy kísértés lett volna behunyni a szememet, befészkelni magam a takarók melegébe, és alvást színlelni, csakhogy el kellett érnem a buszt, és semmiképpen sem hagytam volna elúszni ezt a lehetőséget.

A fürdőszoba levegője olyan hideg volt, hogy a leheletem bepárasította a tükröt. Mezítláb álltam a hideg linóleumon, igyekeztem megszépíteni magamat. A hajam sosem engedelmeskedett, aznap éppen szalmakalapnak nézett ki. Amikor hajszárítóval próbáltam formára igazítani, kezdtem egy szőrgombócra emlékeztetni. Kint-ről behallatszott az eső locsogása, szóval mindenképpen kendőt kellett vennem, akár tetszik, akár nem.

De legalább a ruhám szép volt, még ha kissé túl ünnepélyes is a reggel hat órához. Aranycipke, arany szaténövvel, még az unokaöcsém esküvőjére vettem az előző évben. A közeli városban, Livingstonban találtam, és igen sokba került, de különleges alkalomra készültem, és úgy véltem, jól nézek ki benne. Az esküvőn fehér kabátkával, fehér cipővel viseltem, testszínű harisnyával, azonban a meghallgatás reggelén, én nem tudom, mi ütött belém, de fekete harisnyát húztam. Az ég szerelmére, Susan – aranszín ruha fekete harisnyával és fehér cipővel nem megy! De akkor még ezt nem tudtam.

Benéztem a nappaliba, hogy elbúcsúzzak a cicámtól, Pebblestől, ő azonban – nagyon helyesen – aludt a kályhánál. Mielőtt kiléptem

volna a házból, megérintettem a nyakamban az aranyláncot, amelyen anyám jegygyűrűje függött. Amikor viselem, közel érzem őt magamhoz.

– Hát akkor rajta! – mondtam ki, és becsuktam magam mögött az ajtót.

Néha, amikor visszatekintek erre a pillanatra, úgy érzem, kellett volna, hogy legyen valami jele, hogy az életem hamarosan megváltozik. De épp ellenkezőleg: az esős, szürke hajnalban nem éreztem semmi kecsegtetőt. Kifejezetten úgy tűnt, hogy a nap sem bújik többé már elő.

Skóciának ezt a részét Vizesvölgynek² nevezik, mert többet esik, mint kellene. Néhányan úgy tartják, a következő generáció úszóhártás lábbal jön majd világra. Egy ilyen esős téli reggelen aligha a hátul pántos, elöl nyitott fehér cipő a legalkalmasabb viselet – a víz azonnal utat talált magának a lyukakon át.

Egy-két helyen égtek a lámpák a szomszédok emeleti szobáiban, de még mindig túl korán volt ahhoz, hogy az emberek elkezdjék a napot. Egy kutya, amely az egész éjjelt kint töltötte, reszketve bújt meg az egyik bejárat esőtől csepegő menedékében. Néhányan éppen indultak otthonról a reggeli műszakba menet, kabátgallérjuk felhajtva, hónuk alatt ételhordó doboz. Ügyet sem vetettek rám, ami jó is volt, mert túsarkaimon imbolyogva nem voltam valami fényes kedvemben.

Hát teljesen megbolondultam én? Ahogy végigsétáltam ugyanazon az úton, amelyen iskolába jártam annak idején, sorra fel támadtak a kétségeim. Egy mindennél nyomasztóbb kihívással

² Wet Valley

néztem szembe. Lelki füleimmel hallottam a testvéreim megjegyzéseit még karácsonyról, amikor elmondtam nekik, hogy behívtak a *Csillag születik* meghallgatására.

– Tudod te, mit művelnek ott a *Csillag születik*-ben? Majd kinevetnek! Lehurrognak! Kifütyülnek! Képes leszel ezt elviselni?

– Ha kiállsz az arénába, meg kell ragadnod az esélyt, nem? – védekeztem.

– Jó ég! Ne menj oda! Ne azzal a Piers Morgannel!

– Ne is foglalkozzatok vele! – közöltem.

– Hát, ne lepődj meg, ha nem jutsz tovább!

– Köszönöm, hogy hisztek bennem! Csodálatosak vagytok!

Bár előttük kiálltam magamért, mégis az járt a fejemben: – Ó, Istenem! Mit tettem?

Tócsákat és kátyúkat kerülgetve siettem előre. Egyfelől legszívesebben visszafordultam volna szép, meleg otthonom biztonságába, másfelől azonban kétségbeesve igyekeztem, le ne késsem a buszt. Amikor kértem a főútra, az már közelebb járt a megállóhoz, mint én, és örülten kellett rohannom, ami nem is olyan egyszerű fázós, nedves lábakkal, hétcentis sarkakon dideregve. Az ajtók szusszanva nyíltak ki, én pedig zihálva, kipirultan másztam fel; a hajam a kendő alatt teljesen lelapult.

Nos – gondoltam, és hálás voltam az ülésnek, hogy végre belezuttyanhatok –, immár nincs miért aggódnom.

A busz elvitt Blackburnből Glasgow-ba, ahol át kellett szállnom egy másik járatra a Skót Kiállítási és Konferenciaközponthoz, amely egy óriási komplexum a város közepén, a Clyde folyó mellett. Lassan kezdett kialakulni a reggeli csúcsforgalom, a busz csak araszolgatott. Hol az órát néztem, hol az ablakon pislogtam kifele. Már megpillantottam a távolban a konferenciaközpontot, de az ahelyett,

hogy közeledett volna, méterről méterre távolodott. Akkor ébredtem rá, hogy rossz buszon ülök, és át kellett nyomakodnom a tömegben, hogy le tudjak szállni. Felugrottam a következőre, ami érkezett, csakhogy az is más irányba tartott.

Már kezdtem pánikba esni. – Nyugi, Susan! – ismételtettem. A logikus dolog az lesz, ha leszállsz, átmész a túloldalra, és kivársz egy buszt, ami az ellenkező irányba megy.

– Rengeteg idő van – erősködött a sofőr.

– Egyáltalán nincs!

– A világ nem fog felrobbanni.

– Maga alatt lehet, hogy nem, de nekem egy meghallgatásra kell odaélnem!

Erre csak végigméret.

Még jó, hogy napijegyem volt, mert hat buszra szálltam fel aznap reggel, mire megérkeztem!

Kint sorban állás fogadott, mellettem egy fiatal srác didergett rövid ujjú ingben.

– Próbálkoztam az *X-faktor*-ban is, de nem jutottam sehová – panaszkolta.

– Hát, sose bánd! – vigasztaltam. – Hátha itt jobban szerepelsz majd.

Aztán kinyíltak az ajtók, és mindenki üdvivalgásban tört ki. Bevonultunk; egy hatalmas transzparens fogadott: *Üdvözöljük a Csillag születik-ben!*

A levélben, amelyet a meghallgatásommal kapcsolatban kaptam, 9.30-as időpont szerepelt, és addigra végül oda is értem, a recepció lány azonban hiába olvasta át újra és újra a listáját, nem talált meg a 9.30-asok között. Azt javasolta, hogy menjek haza, és jöjjenek vissza később.

– És megint csináljam végig azt a rémálmot a buszokkal? – tiltakoztam. – Ugye, viccel?

– Hát, a váróban kellene akkor leülnie – felelte, és aggodalmasan nézett rám. – Megpróbáljuk beszorítani. De beletelhet egy kis időbe – figyelmeztetett, amikor átadta a sorszámomat.

A stúdióépület ragyogóan világos volt, energiától és zajtól vibrált. Emberek jöttek-mentek mindenütt, akár egy hatalmas cirkuszban: tánccsoportok színes kosztümben, tollakkal, énekesek, gyerekek, varázslók, macskák, kutyák, még nyulak is. Láttam síró embereket, láttam kiabáló embereket, láttam veszekedő embereket, láttam nevető embereket. Annyira sokan voltak! Én csak ücsörögtem a sarokban, és a magam dolgával foglalkoztam. Meglehetősen félénk és visszahúzódozó személyiség vagyok, ha elhiszitek ezt nekem, de az emberek meg-megszólítottak, és általában barátságosan közeledtek felém. Jó volt vidám hangulatban fecserészni. Beszélgettem egy fehér öltönyös, kedves férfival is, aki fura hangon énekelt. Azt hiszem, bejutott az elődöntőbe.

Időnként szólítottak néhány előadót, hogy menjen be a meghallgatásra, és a behívottak felsorakoztak. A feszültséget vágni lehetett, és amíg bevonultak, csend ereszkedett ránk egy darabig. Aztán egyesével mind visszatértek: az egyik sírt, a másik vicsorgott dühében, a harmadik kiabált örömeiben. Felemelő érzés volt látni az *Igeneket*, de ahogy az idő haladt, meg-megfordult a fejemben, hogy vajon hány *Igen* áll rendelkezésre, és marad-e nekem is belőlük.

Minthogy nagyon korán indultam, és nem jutott eszembe, hogy ennivalót is csomagoljak, rettenetesen megéheztem. A gyomrom korgott, de azt mondtam magamnak, jobb lesz nyugton maradni, hátha éppen én jövök. Nem kockáztathattam meg, hogy kimegyek ételt keríteni, és éppen akkor szólítanak, amikor távol vagyok.

Amikor a mellettem várakozó tánccsoport egyik tagja kinyitotta az ételdobozát, nagyon bámulhattam, mert a hölgy megkérdezte, kérek-e egy szendvicset.

Nagyon szépen megköszöntem. Salátás szendvics volt, és azonnal be is faltam. Nem vettem észre, hogy filmeznek, amíg majszolok, de a kamera végig engem vett valamiért. Akkor már azt hittem, elfeledkeztek rólam.

Megpillantottam a fel-alá bóklászó Antet és Decet, ami először izgalmas volt, láttam őket a *Saturday Night Takeaway*³-ben, és most is épp úgy néztek ki – sőt, jobban, de erről egy szót se nekik –, ők azonban nem érdeklődtek irántam. Figyeltem, ahogy a fehér öltönyös férfival beszélgetnek. Aztán sok más embert is meginterjúvoltak, és én egyre inkább úgy gondoltam, hogy nem kellek ide. Ám ez nemhogy lehangolt volna, inkább harcra készítetett. Nem megyek haza, futott át az agyamon. Miért mennék? Nem fognak ilyen egyszerűen megszabadulni tőlem!

Végül rám került az interjúztatás sora. Elmeséltem nekik, hogy egyedül élek, Pebbleszel, természetesen. Aztán – én nem tudom, mi ütött belém – elmondtam azt is, hogy még sosem csókolóztam. De nem reklámnak szántam! E kijelentésem miatt komoly bajba is keveredtem, később majd elmesélem. Azóta megtanultam, hogy kicsivel visszafogottabb legyek, ha riportot készítenek velem.

Végül, este fél nyolc tájban engem is beszólítottak, úgyhogy beálltam a sorba, és leadtam a háttérzene CD-jét, amit magammal hoztam. Korábban nem voltam igazán ideges, de most egyszerre összevissza kezdett verni a szívem. A sok-sok óra várakozás után már nem is volt idő semmire, és máris ott álltam a színpad szélén

³ Szórakoztató showműsor a brit televízióban.

Anttel és Deckel. Megkérdezték, ideges vagyok-e, mire azt feleltem, hogy inkább küzdhetnékem van. Csakhogy a kezem remegett, a szám kiszáradt, és jobb lett volna, ha korábban elmegyek a mosdóba. Aztán szóltak, hogy menjek be.

Na, most vagy pimasz leszel vagy ideges, és mindent tönkreteszel, szoltam magamra, de az ég szerelmére, lépj már ki a színpadra! Úgyhogy kimasíroztam, a kezem csípőre téve az arany ruhámban, kócos hajammal, remegő térdekkel – egy kis asszonyka Blackburnból.

A reflektorok ragyogásától eleinte nem is láttam a zsűrit, de aztán megszólalt Simon Cowell, és rájöttem, hogy ő ül tőlem jobbra, Amanda Holden középen, Piers Morgan bal felől. Simon elkezdte a szokásos dolgokkal, hogy ki vagyok, és honnan jöttem.

– A nevem Susan Boyle – kezdtem. – Negyvenhét éves vagyok.

Aztán hozzátettem: – És ez még csak az egyik oldalam.

Aztán megpróbáltam a csípőmet Piers felé, mert kedveltem őt. Ő volt az egyik oka, hogy megpróbálkoztam a műsorral. Piers csak nézett, és elhúzta a száját.

Láttam rajtuk, hogy azt gondolják: – Édes Istenem, hát ezt meg honnan szalajtották? De reméltem, hogy azt is gondolják: legalább ő más, mint a többi!

Simon megkérdezte, hogy Blackburn nagyváros-e, az én agyam pedig leállt. Idegességemben elfelejtettem a „falvak” szót, Simon pedig a szemét forgatta. Később megtudtam, hogy nem voltak jó kedvükben, mert hosszú nap állt mögöttük, és kevés tehetséges jelentkezőt hallottak. Simon nagyon vágyott már egy csésze teára.

Kuncogást hallottam a nézőtétről. Tudtam, hogy kinevetnek, de már annyiszor történt velem ilyesmi az életben, hogy figyelmen kívül tudtam hagyni. Ahelyett, hogy a szívemre vettem volna, azt

gondoltam: rendben, akkor most jövök én. Most megmutatom, mit tudok.

Simon megkérdezte, melyik dalt választottam. Azt feleltem, hogy az *I Dreamed a Dream* (*Álmodtam én egy álmot*) címűt, a *Nyomorultakból*. Azért esett erre a választásom, mert akkor mélyen azonosulni tudtam az érzelmi tartalmával. Nemrég vesztettem el az édesanyámat, és még mindig sokkolt, hogy egyedül maradtam, hiszen ő egész életemben velem volt. Magányt és lehangoltságot éreztem, nem hittem, hogy az életem megváltozik. Erős dal volt.

– Más dallal nem is készült? – kérdezte Simon. Ezt a részt kivágták a tévéműsorból.

A kérdése összezavart. A második dalom a *The Power of Love* (*Rám a szívem vigyáz*) volt, azt azonban nem éreztem olyan jónak, mint az *I Dreamed a Dream*-et. Nem szerettem volna eldobni az esélyemet, de az *I Dreamed a Dream* volt a dal, amit elő akartam adni. Úgyhogy Simon szemébe nézve így szóltam:

– Hát, ha kell, el tudok énekelni mást is, de már be van készítve az *I Dreamed a Dream* a *Nyomorultakból*.

Megkönnyebbülésemre ekkor fáradtan felsóhajtott, és intett, hogy kezdjem. Jeleztem Antnek, hogy indulhat a zene.

Hallottam a szép bevezető taktusokat, és most először ébredtem rá, hogy mekkora közönség előtt állok. Ezrek ültek a teremben, tömött sorokban a zsűri háta mögött, és mindenki várakozással telve csüggött rajtam. Tudtam, mit gondolnak. „Csak nézzetek rá! Akkora a valaga, mint egy ház, a feje meg úgy néz ki, akár egy felmosó! Az se biztos, hogy a foga a sajátja, és még azt állítja, hogy énekes? Nem tud énekelni. Az ki van zárva. Na hát, kezd akkor el, hadd halljuk...”

Úgyhogy kinyitottam a számat, és megmutattam, mit tudok.

ELSŐ RÉSZ

GYERMEKKOROMBAN

1.

Üdvözöllek a Boyle családban

ATÖRTÉNETEM VALÓJÁBAN 1961. április 1-jén kezdődik, a születésem napján.

A Bangour Kórházat – ma már akárhányszor arra visz az utam – szomorú, elhagyatott helynek látom, hiszen bezárták, és minden szolgáltatását áthelyezték a livingstoni St. John's Kórházba. A műemlékként számontartott Viktória-korabeli épület magányosan, üresen ácsorog, várja, hogy lakásokat alakítsanak ki benne, ha a gazdaság egyszer felpörög.

1961-ben azonban a Bangour egy jól működő, kiváló kórház volt, amely egy hegyi falu mintájára épült. Némely részlegei egyenesen világszínvonalon dicsekedhettek, a szülészete pedig a teljes West Lothian körzetet ellátta. Amikor anyám, már vajúdván, megérkezett, a hegyoldal ragyogott a nárciszoktól. A tavasz látványa kicsit könnyített aggodalmas szívén. Huszonhárom év során nyolc gyermeknek adott életet, és azt tanácsolták neki, ne szüljön többet a várható komplikációk miatt, azonban negyvenöt éves korában egyszer csak

megérkezett szerény személyem. A nőgyógyász olyan nagy kockázatot látott a terhességben, hogy abortuszt ajánlott, ezt azonban mélyen hívő katolikus anyám elgondolhatatlannak tartotta. Esélyt akart adni az új életnek.

Két héttel a kiírt időpont előtt indult meg a vajúdás, anyám magas vérnyomástól és ödémától szenvedett. A szülés számára, és így a számomra is, veszélyt jelentett, végül császármetszés útján jöttem a világra.

Amikor anyám magához tért az altatásból, az orvos igen komoly arccal nézett rá.

– Lánya született – közölte velem. – Nagyon kicsi, és légzéztámogatásra szorul, ezért inkubátorba fektettük.

Nem volt semmiféle szokásos „Gratulálunk, Mrs. Boyle! Csodaszép kislány!”

Amikor apám is feltűnt a szülőágynál, anyám azonnal tudta, hogy valami baj van.

– Egy rövidke ideig nem kapott elég oxigént – vallotta be neki apám. Bár pontosan nem fogalmazták meg, anyám okos asszony volt, és tudta, ez mit jelent.

– Csupa kar és láb, mint valami kis béka! – mosolygott az apám.

Beletelt néhány hétbe, hogy hazavihettek. Az orvosok elmondták, valószínű, hogy enyhe agykárosodást szenvedtem a szülés közben elszenvedett asphyxiától.

– Talán az a legjobb, ha elfogadják, hogy Susanból nem lesz senki. Sosem fog elérni semmit, ne is várjanak túl sokat tőle.

Biztos vagyok benne, hogy a legjobb szándékkal mondták mindent, de mégsem hiszem, hogy jól tették, hiszen a jövőt senki sem láthatja előre. Amit akkor még nem tudtak, hogy én afféle harcos

vagyok, és egész életemben azon igyekeztem, hogy bebizonyítsam: tévedtek.

Akkoriban a szüleimhez hasonló emberek úgy vélték, az orvosok mindent tudnak. A hír így roppant lesújtó lehetett, főképp anyám számára, aki még mindig gyengén feküdt gyermekágyban. Nyolc gyermekük volt, a szemükben mind tökéletesen *normális*, bár a második kislányuk, Patricia, csecsemőkorában meghalt. Aztán jön ez a baba a bajaival. Hogy a pokolba lesznek képesek megbirkózni ezzel életüknek ilyen kései szakaszában?

Hogy a dolgokat még jobban megbonyolítsam, amilyen kis testem, olyan nagy hangom volt. Éjszakákon át ébren tartottam apámat az üvöltéssel. Neki szokása volt visszakiabálni, hogy hallgassak már el végre, de annyiszor, hogy a szomszéd szól is emiatt neki – de hát apám, szerencsétlen, bányában dolgozott, és hajnalok hajnalán indult nehéz munkájára. Nagyon sokat segített azzal, hogy ellátott, mert anyám akkoriban egy kisebb agyvérzést is elszenvedett, és időlegesen lebénult a jobb karja. Napközben apám könnyen elaltatott a babakocsiban, de csak ha a piros pulóverét viselte. Úgy tűnt, már egész piciként is meg tudtam különböztetni a színeket. Tréfás, hogy még ma is a piros a kedvenc színem, de a családunk örökre besokallt attól a piros pulóvertől.

Reggelente legidősebb nővérem, a huszonhárom éves Mary, aki akkor végzett a tanítóképzőben, megfürdetett és felöltöztetett, a hosszú nyári estéken pedig körbesétáltatott Blackburnben a babakocsimmal. Amikor nem sírtam, mosolygós baba voltam, sötét, göndör fürtökkel. A szomszédok a kocsi fölé hajoltak, és gügyögtek nekem, hogy micsoda édes kis portéka vagyok – mármint azok a szomszédok mondtak ilyeneket, akik hallótávolságon kívül laktak tőlünk.

A Boyle család újonnan jöttek számított Blackburnben, az Edinburghtól tizenöt kilométerre eső kisvárosban, éppen az M8-as út mellett. A szüleim eredetileg Motherwellből származtak, a Glasgow környéki, nagyobb iparvárosból. Apám, Patrick Boyle, a seregben szolgált a háború alatt, de utána bányászként kapott állást. Minden este busszal utazott Motherwellből a Blackburnnel szomszédos Whitburnbe, a bányához.

Bridie nővérem mesélte, hogy esténként, amikor betakargatta őket, azt mondta:

– Nagyon helyes, leányzók, hogy ti itt feküsztek az ágyatokban, amikor apukátok elutazik a hideg busszal.

És akkor Maryvel kórusban kérlelték:

– Ne, apa, ne menj!

1949-ben azonban megszüntették a járatot, és apámnak választania kellett: vagy elveszíti a munkáját, vagy költözik. Nem hiszem, hogy anyámat túl boldoggá tette volna, hogy el kell szakadnia Motherwelltől, a gyökereitől, de nem tehettek mást.

Blackburn kis, belterjes közösségekből állt. Ha nincsenek őseid a temetőben, jöttment vagy, ezért apám és anyám mindig nagy hangsúlyt fektetett rá, hogy tekintélyes tagjai legyenek a helyi társadalomnak. Anyámat, akinek a keresztnéve Bridget, Motherwellben Bridie-ként ismerték, Blackburnben azonban csak Mrs. Boyle maradt. Úgy öltözködött és viselkedett, mint egy lady. Újdonatúj bérházban laktunk, kertesen; a pázsitot olyan gonddal ápolta apám, hogy egyre sokasodó gyerekei sem játszhattak rajta.

Akkoriban Blackburn még csak kis falucska volt, közvilágítás nélkül. Mary és Bridie, no meg a negyvenes és ötvenes évek során rendszeres időközönként érkező testvéreik, Joe, Kathleen, John,

James és Gerard számára igazi vidéki játszótér. Kint bóklásztak a közeli mezőkön, krumplit ástak, és megsütötték apró tábortüzeik fölött. Tizenévesen, mikor visszaemlékeztek az első házban élt csodás éveikre, elbűvölve hallgattam őket, és azt kívántam, bárcsak ott lettem volna már én is, amikor annyi mókában volt részük.

Amikor anyám megfogant velem, a családnak nagyobb helyre lett szüksége. Így kerültünk a Yule Terrace-re, abba a házba, ahol mindig is éltem, amióta csak hazahoztak mózeskosaramban a Bangour Kórházból. Szabványos önkormányzati ikerház: elől az ebédlő, hátul a nappali, meg egy kis konyha a földszinten, az emeleten pedig három háló és egy fürdő. Négy bátyám a hátsó hálót kapta, három nővérem a kisebb elülsőt. A hatvanas évek elejét írtuk, a rádióban Elvis Presley énekelt. Képzeltetik azt a lármát! És mindez még mielőtt én megszülettem volna!

Hagyományosan, mint a kilencedik gyereket, bíboros kellett volna, hogy kereszteljen, azonban Blackburn új katolikus temploma még csak akkor épült, nem volt készen, ezért a helyi pap, Michael McNulty atya keresztelt meg Susan Magdalane Boyle névre. Mary nővérem lett a keresztanyám.

Napközben fehér mózeskosaramban, a ház hátsó részében, a nappali sarkában pihentem. A bébiőröm egy Jokey névre hallgató törpepapagáj volt. Természetesen nem emlékszem, de anyám esküdött rá, hogy a kismadár megérezte, ha sírni készülök, és megpendítette a csengőjét. Így elvonta a figyelmemet, és azt kezdtem keresni, honnan ered a hang. Nevezhetjük ezt első zenei leckémnek.

Van egy fénykép, úgy hat hónapos koromból, amelyen anyám a karjában tart. Még mindig kicsi vagyok rajta a koromhoz képest. Főköttöt viselek, kis, fehér, elől gombolós kabátkát és kötött cipőcskét. Szokatlan módon a képen alszom. Anyám vékony és törékeny.

Látható, hogy nincs jól, de a szemében elszántság csillog. Látszik, hogy olyan asszony, aki nehéz időket élt meg, azonban erőt nyert belőlük a továbblépéshez. Mindkét karjával szorosan ölel engem. A fénykép az én számomra mindent elmond a kapcsolatunkról. Anyám irányított, én pedig követtem. Ő volt életem mágneses középpontja.

2.

Bel Air és a méhkasfrizura

AZ EMLÉKEZET OLYASMI, mint egy zenegép: csak megnyomod a megfelelő gombot, és a választott dal, fénykép vagy akár illat máris visszarepít régmúlt időkbe, régmúlt helyekre.

A különbség a mostani és a *Csillag születik*-et megelőző életem között nem is lehetne nagyobb. A sokféle eltérés közül az egyik – s ez éppen kellemes –, hogy más tartja rendben a hajamat, a sminkeimet. Nagyon is kellemes egy székben ülve hagyni, hogy kényeztetessenek. Melyik nő ne szeretne ehhez hozzászokni? Amikor a frizurám elkészül, a hajlakk ragacsosan édes illata mindig felidézi a Bel Air⁴ fullasztó felhőit a lányszobában, odahaza.

Bridie nővérem az ágyra térdelt, hogy lássa magát a tükörben. Hátrafésülte a haját, készülődött elmenni hazulról. A szobába éppen csak befért egy kis szekrény, a fésülködőasztal és a francia-ágy, amelyben Mary, Bridie és Kathleen aludt fejtől-lábtól. Bridie a

⁴ Egykori hajlakkmárka.

hatvanas évek leánya volt, rózsaszín miniruhát hordott, a haját méhkaszfonra formázta. Az akkoriban készült fotókon úgy néz ki, mint egy modell. Bár már felnőtt, és a Plessey elektronikai gyárban dolgozott, még mindig meg kellett kérdeznie apánkat, ha el akart menni valahova este.

– Hová mész?

– Nem tudom – jött erre Bridie szokásos válasza egy dacos vállrándítással kísérvé. Pedig tudta. Táncolni készült, a bathgate-i Palais-be.

– Mikor jössz?

– Nem tudom.

– Hát akkor majd én megmondom neked – felelte erre apám. – Tízre itthon leszel!

Máskor még csak el sem engedte. Mai szemmel nézve ez talán elnyomásnak tekinthető, csakhogy a Palais-t verekedéseiről ismerték, és apám védelmezett minket. Egyszer, amikor Bridie-t biztonságban tudta az emeleten, a nővérem feltámasztotta a tükrét a grillsütőre, hogy ellenőrizze a sminkjét, gyorsan befújta a haját Bel Airrel, felrántotta miniszoknyáját, és kimászott a konyhaablakon!

Még mindig érzem a félelmet, ami ránk tört, amikor apánk fedezte, hogy kiszökött, mi pedig igyekeztünk falazni neki. Nagy veszekedés kerekedett, amikor megjött. Máskor meg haza sem jött, hanem egy haverjánál töltötte az éjszakát. Amikor apu rátalált, azt mondta, azért maradt távol, hogy eljárhasson táncolni. Csak kevesen vették a bátorságot, hogy szembeszálljanak apánkkal, mert igen nagy hangja volt, de ezúttal azt mondta Bridie-nek, hogy igaza van, eljárhat. Nem volt szörnyeteg, nem terrorizált minket, mindössze azért viselkedett szigorúan, mert szerette a gyerekeit, és helyesen akart cselekedni.

A testvéreim aztán egymás után kitérték a szárnyaikat és kirepültek. A születésem után egy évvel Mary férjhez ment, és saját lakásba költözött. Öt gyermeke született, és a Lourdes-i Miasszonyunkról elnevezett helyi általános iskolában tanított. Legidősebb bátyám, Joe, a Boyle gyerekek legtanultabbja, egyetemre ment, megházasodott, és ő is elköltözött. Eredetileg ő is tanárnak készült, de néhány kölyök eltérítette a pályáról a gyakorlati ideje alatt, amikor végigtaszigáltak az iskola folyosóján egy zongorát, és belelőkték az uszoda medencéjébe. Joe akkor döntötte el, hogy a tanítás nem neki való.

Én, a legkisebb gyerek, érdeklődve figyeltem az idősebbeket, amint a kinti világ izgalmas kalandjaira készülődnek, öltözködnek. Fel nem foghattam, mit csinálnak, mert az én tapasztalataim a kinti világról nem voltak éppen kellemesek.

Időről időre kórházi felülvizsgálatra vittek, és ahogy közeledett az ideje, az otthoni légkör mindig megváltozott. Anyám, aki a házimunka közben mindig énekelt, elcsendesedett, és kicsit kevesebb türelemmel viselte, ha kérdésekkel nyaggattam. Úgy hiszem, azon aggódhatott, mit hall majd az orvosoktól. A fogzás idején csak még többet sírtam, hisztirohamokat és lázgörcsöket kaptam. Nagyon későn tanultam meg járni. Mindenféle vizsgálatot végeztek rajtam a Beteg Gyermek Királyi Kórházában, beleértve az agyhártyagyulladás-gyanú miatti gerinccsapolást és az epilepszia miatti MRI-t.

Akkoriban az „Edinburgh” szó számomra egy csendes utazást jelentett a legszebb ruhámban. Az autóba mintha bezsúfolódott volna minden szó, amelyet képtelenek voltunk kimondani. Mintha minden alkalommal esett volna, és amikor kilestem az ablakon lefutó patakok között, sötét, kormos épületeket láttam; egyenes falú

sziklákként meredeztek, és olyan magasra nyúltak, hogy nem láttam felettük az eget, akárhogy is tekergettem a nyakamat.

A kórházban fura szag uralkodott, mindenféle hosszú folyosók nyíltak, nyikorgó linóleumpadlóval.

Örökké csendre, fegyelemre intettek – csöppet sem tetszett.

Néha kaptam játékokat az orvosoktól, akik aztán megfigyelték, mit kezdek velük, de végül visszavették őket. Ha az volt a tervük, hogy visításra ingereljenek, bevált.

Egy napon, utólagos jutalomként elmentünk egy sétára Portobellóba, Edinburgh tengerparti külvárosába. A sós szél kifújta a kellemetlen kórházzagot a ruhánkból. Apu vett nekem egy kis plüssmackót. Bubunak neveztem el, és rögtön úgy kapaszkodtam belé, mintha az életem függött volna rajta. Semmi pénzért ki nem adtam volna a kezemből.

Hiperaktívnak diagnosztizáltak; lassabban tanultam, mint a többi gyerek, mert a figyelmem nagyon könnyen elterelődött. Manapság figyelemzavarosnak, sajátos nevelési igényűnek neveznének, de a hatvanas években még nem állt rendelkezésre annyi tudásanyag, mint ma, és a hiperaktivitás egyet jelentett az elmebetegséggel. Úgy hiszem, rossz döntés volt rám ragasztani ezt a címkét, mert negatív jelentéssel bírt anyám és apám számára. Akkoriban a tanulási nehézségek sokkal erősebben megbélyegezték az embert. Anyámnak volt egy öccse, Michael, aki tanulási nehézségektől és érzelmi problémáktól szenvedett. Őt egy speciális iskolába küldték, és élete nagy részét intézetben töltötte. Azt gondolom, a szüleim azt feltételezték, hogy hozzá leszek hasonló, és ez igencsak leszűkítette a velem kapcsolatos elvárásaikat.

Csakhogy én nem olyan vagyok, mint Michael bácsi – egyébként ő is igen kedves volt; később még mesélek róla.

3.

A muzsika hangja

NÁLUNK MINDIG SZÓLT A ZENE. Anyám énekelve végezte a munkáját, a nappaliban a zongorát beterítették a kották – nagyrészt ír dalok, mert anyám családja, a McLaughlinek Észak-Írországból érkeztek, egy Derry melletti kis faluból. Anyám tanult fiatalkorában zongorázni, maga is adott elő Motherwellben, úgy-hogy néha kísérte apám énekét. Apámnak gyönyörű tenor hangja volt, azonban sosem léphetett színpadra, amit nagyon sajnálok, mert azt hiszem, valójában erről álmódott. Akkoriban az egyszerű emberek számára nem álltak nyitva a lehetőségek. A háborúban jelentkezett az ENSA-ba, a haderők szórakoztató részlegébe, azonban a Királyi Mérnökségnél a felettesei az értésére adták, hogy szükség van rá a harci eseményeknél, és büntetéssel fenyegették, ha újra jelentkezik. Bár csalódott, a büszkesége arra hajtotta, hogy jó katona legyen, és főtörzsőrmesteri rangig vitte. Egyszer énekelt a haderő műsorában, a hamburgi rádióban, de az élete hátralévő részében csak a családja maradt a közönsége.

Nagyjából négyéves lehettem, amikor bemutatták *A muzsika hangját*. Apám megvette a lemezt, és rávett minket, hogy énekeljük vele. Mary nővéremnek csodás a hangja, ma is kórustag. A fiúk is tisztán énekeltek, John Gene Pitneyre hasonlít, Gerard inkább Neil Diamondra. Zenében a Boyle család tagjai igen jók. Olyanok voltunk, mint von Trappék. A parancsnokhoz hasonlóan apám is katoná volt. Éppen csak sípja nem akadt, de nem is volt rá szüksége, sorba álltunk mi anélkül is!

Az éneklés azt jelentette, hogy apám boldog. Szombat esténként a nappaliban ült, és dalolt. Mi az ebédlőben vacsoráztunk, anyánk mosolyogva mondogatta: – Nemsokára itt a korsó sör ideje!

A dal, amelyre mindannyian emlékszünk tőle, a *That Lucky Old Sun* volt, Frankie Laine 1949-es slágere. Apám ifjúságában ez afféle popzene lehetett. A mi ifjúságunk popzenéjére nem maradt sok ideje, de a Shadows együtttest kedvelte – azt mondta, egyedül ők tudnak játszani is a hangszereiken. Minden megtakarított pénzét lemezekre költötte. Csodálta Joseph Locke-ot, de szívesen hallgatta Carusót és Mario Lanzát is.

Joe bátyám az egyetemi évei alatt szerzett magának egy gitárt, és mint afféle tipikus diák, a hálószobájában keseregve dalokat írt, és pengette az *Animals* számát, a *House of the Rising Sun*-t (*A felkelő nap háza*). John, James és Gerard is játszott a gitáron. A fiúk szobája nálunk tiltott övezetnek számított. Négy tinédzser srác igencsak nagy hangversenyt tud csinálni, s ezt most nem a szó zenei értelmében gondolom. A zoknijukat kítették az ablakpárkányra, hogy ne szennyezzék a levegőt. Nem igazán vált be!

Hétvégenként Bridie is megérkezett a munkából, és azonnal a nappali piros-fehér, Elizabethan lemezzátszóhoz sietett, felnyitotta,

és feltette a legújabb Elvis-kislemezt, amit a fizetéséből vett. Bolondult Elvisért.

Csütörtökön minden gyerek a televízió elé gyűlt, hogy megnézze a *Top of the Pops* slágerlistáját. Az egyik első ajándékom anyámtól, amire emlékszem, egy bendzsó. Sárga volt meg piros; úgy tartottam, mint Paul McCartney, és pengettem végig, amikor az együttesek feltűntek a képernyőn. Popzenei rajongásunk nem kötődött korhoz. Minden veszekedésre ideiglenes fegyverszünet kötöttet, amíg mind a képernyőre meredtünk, hogy megnézzük a legújabb együtteseket, és izgatottan vártuk, ki kerül a lista élére. Volt köztük néhány igen remek előadó, például Cilla Black, Dusty Springfield, meg két nagyon fura fazon vicces zakóban, hosszú hajjal – a nevük Sonny és Cher volt, és az *I Got You Babe*-et énekelték. Néhány akkori szám még ma is klasszikus, mint a *You'll Never Walk Alone* (azaz Sosem jársz többé egyedül) a Gerry and the Pacemakers-től. A Liverpool futballcsapatának himnuszává választották, de a Blackburni szurkolók úgy énekelték: *You'll Never Walk Again* (azaz Sosem jársz többé), mert ellendrukkerek voltak!

Egyik szülőm sem volt nagy termetű. Apám erős, zömök férfi volt, ám nem magas, anyám pedig apró, élénk asszony. Azonban amikor daloltak, a jelenlétük betöltötte a házat. Anyám főzés és takarítás közben musicalbetéteket énekelt, esténként pedig altatónak a *The Dream Man Cometh*-et és hasonlókat dúdolászott nekem. Leggyakrabban a *Babes in the Wood* (*Gyermekek az erdőben*) címűt hallottam tőle.

*Nem emlékszel, ó, mondd,
Hogy egyszer, régen,*

*Két szegény gyerek,
Nem tudom, mi néven,
Messzire kószáltak,
Egy fényes nyári nap:
Ez a két gyerek
Nem talált utat?*

*Árnyak leszálltak,
S úgy búslakodtak,
A Nap is leszállt,
Hold s csillag kihunytak,
Búsan sóhajtoztak,
Sírtak és zokogtak,
S jóval hajnal előtt
Ledőltek s meghaltak.*

*S mikor meghaltak,
Vörösbegyek voltak,
Mik eperlevélből
Rájuk dombot hordtak.
Egész nap ültek,
A bokrokra gyültek,
Egy ily bús éneket
Nékik füttyültek:*

*Szegény gyerekek,
Szegény gyerekek,
Ó, mondd, nem emlékszel?
Azok a gyerekek...*

Nagyon szomorú dal volt ez, de hát anyámat furcsa humorral áldotta meg a sors. Minden gyermekének, később az unokáinak is ezt énekelte, hogy lássa, melyikük tör lefelőször ki könnyekben.

Én sosem sírtam. Aludni sem aludtam. Ehelyett felültem az ágyban, és megkérdeztem:

– Mi lett velük? Mit kerestek az erdőben? Miért haltak meg? Azért, mert nem viselkedtek jól?

Anyám nagyot sóhajtott, és más taktikához folyamodott.

Születésemtől hároméves koromig úgy tűnt, nem is alszom egyáltalán. De ha én nem is voltam ettől fáradt, körülöttem mindenki más igen. Anyám a kalapácson kívül mindent kipróbált, hogy elaltasson. Egyszer az altatódal közepén ráébredt, hogy a szoba varázslatosan elcsendesedett. A szemem csukva volt, a légzésem lelassult, egyenletes lett. Nagyon óvatosan felegyenesedett az ágy végéből, és lábujjhegyen végigtipeget a besötétített szobán. Már csak centiméterek választották el az ajtótól, felragyogott előtte néhány boldog, békés óra reménye – és akkor rálépett Larryre, a sípolós játék bárányra.

Már ültem is.

– Még egy dalt akarok!

4.

A göndör lány

*Volt egy kisleányka, haja hullámoska,
Mikor jó volt, ő nagyon-nagyon jó volt,
De amikor rossz volt, borzasztó volt.*

GYERMEKKOROMBAN APRÓ ÉS CSONTOS ALKAT VOLTAM, fürtös hajjal. A saját kis világomban éltem, mint a legtöbb gyerek. Ott voltak a játékaim és állandó társam, Bubu. Csak ennyit érzékeltem a világból. Arról, hogy kicsit más vagyok, mint a többi gyerek, nem volt fogalmam. Egyedül azt tudtam, hogy mint a legkisebbnek, nekem nem szabad az, ami az idősebbeknek igen – például sokáig fennmaradni –, és ez bosszantott.

Minden családban cukkolják a kicsit, én pedig, mint minden gyermek, hiszékeny voltam. A bátyáim kitaláltak egy figurát, elnevezték Peter Noddynak, és azt mondták nekem, hogy hátul várok rám. Én meg kiszaladtam, hogy lássam Petert, mire valamelyik bátyám előugrott a ház sarka mögül, és rám üvöltött. Újra meg újra bevettem ezt a trükköt, és mindig megrémített.

Amikor a nagyok arról beszélgettek, hol jártak, és miket csináltak, nem értettem őket, és olyan érzésem volt, mintha kizártak volna.

Ha tízen vannak körülötted, nehéz eléred, hogy meghalljanak. De én megtaláltam a módját: visítottam. Akkor aztán észrevettek.

A kétéves kor minden gyerek életében rémes időszak, de sajnos ez nálam átnyúlt a harmadik, sőt a negyedik évembe is.

– Ha nem hagyod abba ezt a visítást, elviszünk a Wall House-ba!
– fenyegetőzött anyám.

– Mi az a Wall House?

– Árvaház, oda küldik a kisgyerekeket.

Erre persze csak még jobban visítottam.

A nővéreim és a bátyáim a megmondhatóí, hogy a szüleim hajlamosak voltak engem jobban kényeztetni, mint őket, részben, mert én voltam a legkisebb, részben pedig mert a viselkedésemért azt a csekély mértékű agykárosodást okolták, amit születéskor elszenvedtem. Ez persze némi bosszúsághoz vezetett, hiszen az idősebbek azt látták, hogy én olyasmiket is megtehetek, amiket nekik sosem engedtek, de ha piszkálni próbáltak, anyám jól lehordta őket.

– Te csak hallgass! Tudod, hogy nem tehet róla.

Voltak azonban olyan esetek is, amikor a testvéreim a saját javukra használták ki a visítózásomat. Rajongtak a Rolling Stonesért, ez azonban apámnak és anyámnak nem tetszett. Csütörtök esténként apám akkor ért haza a hosszú munkanap után, amikor a *Top of the Pops* ment a tévében, és nem értékelte a zsvajt. Ilyenkor átment a szobán, és egyszerűen lecsavarta a hangerőt. Én erre sírni kezdtem, a testvéreim meg csak bátorítottak, amikor apu a konyhába ment.

– Csak sírjál, csibe, és akkor nézhetjük a tévét!

Apám pedig többnyire úgy döntött, hogy a slágerlista ricsaja elviselhetőbb, mint amit én adok ki magamból.

Egyetlen hely volt, ahol kevesebbet visítóztam, mégpedig a templom. A szüleim mélyen hívő katolikusok voltak. Anyám minden reggel és este elment a misére. Lefekvés előtt mindig térdepelve mondtuk el az imáinkat. Anyám őszintén hitte, hogy a közös ima összetartja a családot, és vasárnap reggelenként mindig együtt sétáltunk a Lourdes-i Miasszonyunk templomba a kilencórás misére. Bizonyára voltak a vasárnapok között esősek, havasak, szelesek, én azonban csak naposakra emlékszem, amikor az ég világoskékén ragyogott, és a levegőt madarak csicsergése töltötte be.

A blackburni környéket, ahol laktunk, senki sem nevezhette volna szépnek. A díztelen, funkcionalista házak falát komor szürke vagy barna kavicsos vakolat fedte, és bár néhány szomszéd megpróbált kezdeni valamit a kis előkertjével, a legtöbb helyen csak kopott fű nőtt, vagy éppen a szemetest tárolták ott. A napsütés azonban a kavicsos vakolatot is mézszínűvé varázsolja, az ablakpárkányon ácsorgó muskátli pedig úgy ragyog tőle, mint a festett ólomüveg.

Apám mindig elegánsan öltözött fel a misére, öltönyt vett és nyakkendő, anyám pedig ünneplőruhát és csipke fejkendő. Törékeny alakja miatt minden ruháját varratnia kellett. Minden gyereket is kicsinosítottak. Szerencsés voltam, hiszen míg a testvéreim egymás levetett ruháit hordták, nekem, a sokkal fiatalabbnak már újakat vásároltak. Egy fehér alapon nagy, kék pöttyökkel díszített ruhácskát szerettem a legjobban, ehhez fehér-barna mintás kardigánt vettem fel. Fehér térdzoknimban, fürtös hajammal úgy néztem ki, mint egy kis Shirley Temple.

A skót katolikusoknak a katolicizmus több mint vallás: önazonosság is; és apám büszkén vezette szép családját a misére, végig az

utcákon. Nagy csalódást okozott két nővérem, akik nem katolikus férfiakkal házasodtak össze. Emiatt odahaza sokat veszekedtek, és nagy feszültség uralkodott, amit azonban én, túl fiatal lévén, még nem értettem.

Blackburn Lourdes-i Miasszonyunknak szentelt temploma a születésem évében készült el. A szememben hatalmas volt; magas ablakain ömlött be a fény, a levegője mindig hűvös maradt, és sajátos illat uralkodott benne: virágok, padlófényező és imakönyvek szaga. Amikor beléptünk a kapuján, a kinti világ állandó zaja egyszerre elcsendesedett. A nagy belmagasság és a halk visszhang olyan érzést keltett, mintha a szertartás alatt adott válaszaink egyenesen a mennybe szállnának, ahol Jézus vár. A mise és az ismétlődése mélyen megnyugtató, és nagyon szerettem, amikor az orgonista előre játszotta a szent ének néhány taktusát, aztán mindenki bekapcsolódott. Apám halkabban énekelt a templomban, mint odahaza, és már kiskoromban megértettem, hogy ez Isten iránti alázatának a jele, bár a szót még nem ismertem akkoriban.

Az oltár mellett, egy apró kápolnában állt a Miasszonyunk szépséges, kedves faszobra. Anyám, aki szívéből szerette Máriát, elmagyarázta, hogy ő volt Jézus anyja.

– És Mária is nevetett? Játszott Jézussal, ahogy mi játszunk? – faggattam.

– Biztos vagyok benne, hogy igen – felelte erre ő.

– És meg is szidta Jézust?

– Nem, mert Jézus mindig jól viselkedett.

Anyám azt is igyekezett elmagyarázni, hogyan lehetséges, hogy Mária hétköznapi leány volt, ám amikor az Úr kiválasztotta, hogy Jézus anyjává legyen, különlegessé tette, és mindannyiunk elé állította, mint a hit és jószág különleges mintaképet.

– Énelém is? – kérdeztem erre.

– Természetesen igen – felelte anyám. – Ha imádkozol hozzá, neked is segíteni fog.

Nagyon szerettem az anyámat, és mindenekfelett bíztam benne. Nagyszerűnek találtam, hogy van még egy nála is nagyobb anya, aki szintén vigyáz rám. Azt hiszem, hitem csirái ebből a gondolatból fakadtak.

Mise után a család hazasétált, anyám pedig megfőzte a vasárnap ebédet. Délután néha autókázni indultunk. Apám akkoriban a bathgate-i British Leyland gyárnál dolgozott, és vásárolt egy vén, tolóajtós Bedford kisbuszt. Ragyogó türkizkék volt, piros műbőr ülésekkel. A hátuljában még uzsonnázni is lehetett. Az a kisbusz mindenhová elvitt minket, bár a motorjával állandóan akadt valami zűr: köhögött, és a kipufogó be-belobbant. Egyszer le is robbant. Apám benézett a motorházba, aztán azt kérdezte, kinél van rágógumi. Az egyik bátyám engedelmesen átadta neki kissé használt rágóját, apám pedig azzal tömött be egy lyukat, amíg rendesen meg nem tudta csináltatni!

Vasárnap délutánonként általában Motherwellbe indultunk, hogy meglátogassuk anyám bátyját, Michaelt, aki a Hartwood Kórház hosszú-hosszú folyosójának végén, egy kicsi szobában élt.

Nyáridőben olykor leautóztunk a partra. A családuknak nem járt nyaralni, hiszen nem volt rá pénzünk, úgyhogy a tengerparti kiruccanások különleges alkalmaknak számítottak. A legtöbb gyerekhez hasonlóan én is imádtam a tengert. Emlékszem az érzésre, ahogy állok a homokban, és a jéghideg víz a lábujjaim közé szalad. Aztán én is szaladok, aztán apám is szalad, és felkap, épp mielőtt még fenékre ülnek a vízben, és tönkretenném kék pettyes ruhámat.

Vasárnap esténként apám sokszor énekelte a *Scarlet Ribbons* című dalt. Habár a dallamvezetése olyan, mint egy ír népdalé, és sokan fel is dolgozták, például a Fureys, vagy Sinéad O'Connor, és apám kedvence, Jim Reeves is, ezt a dalt Amerikában írták 1949-ben. Akárhányszor éneklek ma, mindig apám erős hitére és a gyermekei iránt érzett szeretetére emlékeztet.

Néha eszembe jut, vajon apám azért szerette-e annyira a dalt, mert az egy alvó kislánnyal megesett apró csodáról mesél.

5.

Botok és kövek

AMIKOR IDŐSEBB LETTEM, RÁÉBREDTEM, hogy van egy iskolának nevezett hely, ahová a bátyáim és Kathleen nővérem napközben eltűnnek. Szerettem, amikor elmentek, mert akkor kettesben maradtunk anyámmal. Ő takarított, közben végig énekelt, én pedig a levehető, piros tetejű babaházammal játszottam. Hétfőre egy alkalommal elmentünk a könyvtárba, ahonnan mindig négy nagy könyvet hozott el; ezeket a következő héten visszavitte, és négy másikra cserélte. Fogalmam sincs, hogyan talált magának időt rá, de szenvedélyesen szeretett olvasni, történelmi könyveket, életrajzokat és regényeket egyaránt. Magam is korán ismerkedni kezdtem az olvasással, mert vásárolt nekem egy újságot, az *Egyszer volt, hol nem volt* címűt. Nagyszerű történetek és rajzok voltak benne, egy kicsi történelemleckével elegyítve. A kedvenc meséimben egy szemtelen nyúl, Brer szerepelt, aki mindenkit megrézfált.

Anyám maga is talált ki meséket. Nem volt könnyű sorsa: az apját az első világháborúban veszítette el, szeretett anyja rákban halt

meg, amikor ő még csak tizenkilenc éves volt. Egy rövid ideig gépirónóként dolgozott, húszévesen aztán férjhez ment apámhoz. Azelőtt együtt jártak iskolába. Apám néha tréfálkozott azzal, hogy leittették, úgy vették rá a házasságra, de az esküvői képen úgy néz ki, mint a macska, amelyik megszerezte a tejesköcsögöt. Anyám igen szép azon a képen, halványkék esküvői ruhájában és széles karimájú kalapjában. Akkoriban nem dívott a nászút – az embereknek nem volt effélére pénze –, úgyhogy az esküvő estéjén elmentek fényképészhez, és ez volt az egész. Nem éppen tündérmesébe illő kezdet.

1936-ban esküdtek, és nemsokára bekövetkezett az újabb háború is. Apám bevonult a hadseregbe, és otthon hagyta anyámat két kisgyermekkel, Maryvel és Bridie-vel, egymagában Motherwellben. Rémisztő lehetett neki a bombázások alatt, de mindig csak arról mesélt, hogyan tartották az emberek a lelket magukban és másokban. Volt egy vicces története egy szomszédjáról, aki a légiriadó alatt haza akart szaladni a műfogsoráért. Az emberek hiába kiabáltak utána, hogy nem tortákat dobálnak, hanem bombákat.

Anyám, aki Maryvel és Bridie-vel a konyhaasztal alatt talált menedéket, jól hallotta a rémült, elszabadult lovak patkócsattogását odakintről. Énekelt, hogy megnyugtassa a kicsiket. Éppen úgy tudta énekelni a *Lili Marleen*-t, mint Marlene Dietrich.

Azt hiszem, tőle örököltem az utánzási képességem. Délutánonként, amikor a gyerekműsor kezdődött a tévében, megálltam a képernyő előtt, és én is eljátszottam, amit látok. A szereplőkkel együtt kurjongattam: „Bobbob Bill! Bobbob Ben! Bobbob Little Weed! Weeened!” – amikor véget ért a *Bill and Ben, the Flower Pot Men*. Amikor az *Andy Pandyt* vetítették, én is énekeltem, hogy „Here We Go Looby Loo”, bár a táncos produkcióm sokkal inkább emlékeztetett a kétballábás Teddyre, mint a rogybaba Looby Loo. Végül,

amikor felhangzott, hogy „Andy Is Waving Goodbye” (Andy búcsút int), elvarázsolva ültem a televízió előtt, és integettem a képernyőnek, anyám pedig hangosan nevetett mögöttem.

A legbutább műsor a *The Woodentops* volt. Mindenki tudhatta, hogy a figurák bábok, hiszen látni lehetett a zsinórokat. Spotty Dog füle fel-le ugrált, Mrs. Scrubbit kezéhez pedig egy porolót rögzítettek, úgyhogy még aludni is magával kellett vinnie. Olyan nyelven beszéltek, amit anyám a királynő angolságának nevezett, és nagyon máshogy hangzott, mint ahogy mi beszélünk. Amikor őket utánoztam, anyám addig nevetett, amíg ki nem csordultak a könnyei.

Anyámnak egyébként is remek humorérzéke volt. Azt tartották róla, hogy még egy macskát is meg tudott volna nevetetni – de amikor Bridie hazahozta a fekete-fehér kiscicát, akit Twizzle-nek nevezett el, én közelről figyeltem, de egyikük sem nevetett.

Nagyon boldogan maradtam volna mindennap kettesben anyukámmal, játszottam volna Twizzle-lel és a játékaimmal, de egyszer azért kellett elmenni a Beteg Gyermekek Királyi Kórházába, hogy értékelést csináljanak rólam.

– Mi az az értékelés? – kérdeztem.

Anyám, bár mindig erősen védelmezett, sosem gügyögött nekem, ezért a koromhoz képest felnőtt szókincsre tettem szert.

– Az egy teszt, amivel megállapítják, milyen iskolába mehetsz – válaszolta.

Ez nekem egyáltalán nem tetszett. A teszt azt jelentette, hogy játékokat adnak, amiket nem tarthatok meg.

Az aznapi teszt során egy doboznak az oldalába vágott lyukakon kellett átdugni különböző alakú formákat. Fáradt voltam, mert mint mindig, aznap éjjel is hajnalig fenn kukorékoltam, úgyhogy egy örökkévalóságig tartott, hogy megtaláljam, melyik hova illik.

A kopasz ember, aki végig bámulta a próbálkozásaimat és jegyzetelt egy darab papírra, nem segített.

Utána hallgattam, ahogy az anyámhoz beszél. Folyton a „határeset” szót emlegette. Aztán megrázta anyám kezét, és azzal fejezte be:

– Lefogadom az utolsó fityingembe, hogy Susan is képes arra, amire bárki más. Csak most fáradt kicsit.

Anyám ennek nagyon megörült. A homloka ráncai mind kismultak, hazafelé pedig édességet vett nekem, negyed font epres cukorkát, amit egy nagy, rózsaszín üvegből mértek ki, és rózsaszín porától összeragadtak az ujjaim. Amikor apám hazajött a munkából, neki is elújságolta a híreket. Apám erre felkapott, és szorosan magához ölelt.

– Mi az a határeset? – kérdeztem anyámat, amikor aznap este jóéjtpuszit adott.

– Azt jelenti, hogy ugyanabba az iskolába mehetsz, mint Gerard bátyád – mondta. – Nem vagy kisegítőbe való.

Más szavakkal ez azt jelentette, hogy sikeresen vettem a tesztet. De ezt csak sokkal később értettem meg.

A következő szeptemberben, négy és fél éves koromban anyám sűrű köpenykét adott rám, két szoros copfba fésülte a hajamat, határozottan kézen fogott, és elsétált velem az iskolába. Gerard mögöttünk bóklászva jött velünk.

A Lourdes-i Miasszonyunkról elnevezett általános iskola a szó szoros értelmében egy saroknyira volt tőlünk, de amikor anyám elengedte a kezemet, és ott hagyott, teljesen idegen világnak tűnt nekem. A játszótéren csak úgy nyüzsögtek a zajongó gyerekek. Nem szoktam hozzá a saját korosztályombeliek társaságához. Bár sok

testvérem volt, de annyival idősebbek nálam, hogy az életem egy egykéire hasonlított. Fogalmam sem volt, mit kellene tennem.

– Ott nem bőghetsz és nem visonghatsz – figyelmeztetett anyám és Mary nővérem. – Az iskolában ilyesmit nem csinálunk.

Már csak az hiányzott volna, hogy magamra tereljem a figyelmet a bőgéssel. Láthatatlanná szerettem volna válni – csakhogy néha minél inkább igyekszik az ember eltűnni, annál inkább sikerül feltűnni. A gyerekek egymás után mind megálltak, és bámulni kezdtek. Én meg csak álltam ott, mint az antilopgida az oroszlánok között, ahogy egyszer egy természetfilmben láttam.

Megszólalt a csengő. A többiek sorba álltak, de én ugyanott maradtam, ahol voltam, amíg a tanárnőnk, Mrs. Monaghan, oda nem jött, hogy kézen fogva a helyemre, egy padhoz vezessen. Magas, vörös hajú asszony volt. Meg sem mertem mukkanni, csak leültem leszegett fejjel, és a padlóra meredtem. Szörnyű volt, hogy nyugton kellett maradni. A tábla feletti órát lestem, és igyekeztem visszaemlékezni, mit is mondott anyám a kis- és a nagymutatókról. Ha majd mindkettő egyenesen felfelé néz, hazamehetek ebédelni – csakhogy ezek meg sem mozdultak!

Végül kondulást hallottunk, és mind az ajtóra néztünk. Egy férfi lépett be, és egy rekesz dobozos tejet hozott. Mrs. Monaghan mind-egyikünknek kiosztott egyet, meg egy szívószálat, amit a doboz te- tejébe lehetett bökní.

– Nem vagyok szomjas – mondtam, olyan udvariasan, ahogy csak tudtam.

Utáltam a tej ízét. Anyám esténként mindig tejet akart adni nekem, hogy elaltasson, de csak rosszul lettem tőle. Az a tej pedig, amit az iskolában kaptunk, még rosszabb volt: langyos, kissé állott, mintha a napon felejtették volna.

– Meg kell innod a tejet, hogy nagyra nőj, Susan – felelte Mrs. Monaghan.

Ha az ember kicsi, és a tanítója szigorúan szól hozzá, az rémisztő dolog. Elpityeredtem. Ekkor az egyik fiú épp beledöfte a maga szívósálát a dobozba, a tej ettől kifröccsent, és eláztatta a pulóverét. Ez vicces volt.

Az udvaron úgy vett körül a többi gyerek kiabálása, rikoltozása, mint a forgószeél. Akárhová álltam, mindig az útjába kerültem valakinek. Egy fiú vadul hátba vágott, és azt süvöltötte: – Te vagy a fogó!

A kerítéshez rohantam és hozzásimultam, hogy senki ne kerülhessen mögém. A kaput nem zárták. Megragadtam az alkalmat, kilopóztam és hazáig futottam.

Anyám igyekezett szigorúnak tűnni, amikor az ajtót kinyitva engem látott a küszöbön, de nem bírta legyűrni a nevetést.

– Ó, te kis rémség! – kiáltott fel.

– Nem akarok iskolába járni – tájékoztattam.

– Nagylány akarsz lenni, vagy nem?

Erre csak a fejemet ráztam.

– Iskolába járni mindenkinek muszáj, Susan.

Amikor így szólított, tudhattam: a dolgok nem a kedvem szerint fognak alakulni.

A gyerekek csak még jobban megbámultak, amikor anyám visszavitt, de már nem féltém annyira, mert ő is velem volt. Átsiettünk az iskolaudvaron, fel egyenesen az igazgató irodájába.

Ma már tudom, hogy csak azt akarta tudatni velem: elsökhettem anélkül, hogy bárki észrevette volna, de akkor azt hittem, nagy bajban vagyok.

Mr. Jordan, az igazgató, ahelyett, hogy szigorkodott volna, kedvesen rám mosolygott.

– Ha én is ilyen közel lalnék, biztos haza-hazaugranék néha – mondta.

Később is gyakran próbáltam meglógni, de mindig volt valaki, aki felhívta egy tanár figyelmét a kísérleteimre.

– Tedd csak vissza azt a széket, Susan! Korán van még a hazamenetelhez!

Az iskola első néhány évében általában hátul ültem, vagy a viselkedésem miatt, vagy mert én voltam az utolsó. A tanulási képességem eltért a többiekétől.

Az olvasással nem volt gondom. Már kiskoromban megtanultam, mint azt a szüleim is felfedezték egyszer, vásárlás közben.

– Fagylaltot akarok! – követelőztem.

– Itt nincs fagylaltozó – próbált becsapni anyám, ahogy a szülők teszik gyakran.

– De van! – mutattam a feltűnő sárga táblára. – Nézd csak, ott írja: Wall Fagylaltozója!

A betűk leírása viszont nehéznek bizonyult. A kezem ügyetlenül mozgott, a betűim összecúsztak, nem is tudom, hogyan. A papír rettentően nézett ki. Mintha csak az agyam és a betűket rová kezem közé koordinációs zavar került volna, amitől én lettem a leglassúbb az osztályban. Sok időbe telt, hogy rendesen megtanuljak kézzel írni.

Azonkívül – szakkifejezéssel élve – kognitív nehézségeim is voltak. Már kicsi koromban is gyakran előfordult, hogy hiába tudtam a választ egy kérdésre, nem bírtam szavakba önteni. A gondolataim készen voltak, csak kimondani nem bírtam őket, mintha korlátba ütköztek volna, amit leküzdeni sosem volt elég időm. Rendkívül bosszantó volt, a méreg csak úgy forrt bennem, és néha dührohammok, gyakrabban könnyek formájában tört utat magának.

Amikor meg játékra került a sor, egyszerűen nem értettem a játékszótéri rangsorokat. Természetemtől fogva barátkozó voltam, és nem érttem, egyesek miért nem akarják ezt viszonzni. Volt egy srác, aki nem engedte, hogy bárki beszálljon a játékba addig, amíg ő nem adott rá személyesen engedélyt. Ha magammal vittem egy könyvet, ő mondta meg, kinek mutathatom meg és kinek nem, ha pedig eltévesztettem, kizárt a játékból. A felnőtt beszédem, ami a rengeteg, anyámmal töltött idő alatt ragadt rám, sem bizonyult valami nyerőnek. Amikor azzal akartam behízelegni magam másoknál, hogy tévészerelőket utánoztam, rajtam kezdtek nevetni, nem velem. Sosem tudtam, hogyan áruljam el, ha valamit szeretnék, vagy hogyan kommunikáljak úgy, hogy attól a többiek elfogadjanak engem. Ha izgatott lettem, túl hangosan nevettem, ha szomorúság vagy düh tört rám, sírtam és hisztiztem.

A gyerekek pedig már csak olyanok, hogy nagyon hamar felismerik a gyengeséget, és az remek szórakozást nyújtott nekik, hogy engem bosszantsanak. Így aztán csúfoltak, kinevettek. Sajnálatos módon ez ahhoz vezetett, hogy többé senkiben sem bíztam, és félnékké, visszahúzódóvá váltam.

A nehézségeimet csak fokozta egy orvosi probléma, ami miatt megint csak kiközösítettek. A fejbőröm nagyon száraz volt, úgyhogy amikor azt ellenőrizték, nem vagyunk-e tetvesek, a nővér mindig sokkal tovább vizsgált engem, mint másokat. A többiek meg körém gyűltek, és bámultak; mind azt hitték, tetves vagyok. Amikor ezt elmondtam anyámnak, meg sem állt az iskoláig, ahol jól leteremtette a nővért:

– Remélem, nem mondott olyasmit, hogy Susan tetves, mert a mi házunk tiszta ház!

Amikor egy kockacukorral beadták nekünk a gyermekbénulás elleni Sabin-cseppeket, rosszul lettem tőle, és kórházba kerültem. Úgy tűnt, én valamiben mindig különbözöm a többiektől.

Mindennek a tetejébe még olyan gyógyszereket kaptam, melyeknek a hiperaktivitásomat kellett volna megfékezni. Ezek azonban álmosítottak és még inkább lelassítottak, úgyhogy csak még több okot adtam a csúfolódásra. A tabletták veszélyes mellékhatásai elég hamar megmutatkoztak. Légzési problémákat okoztak, és az orvosok nem írtak fel többet belőlük, a többi gyerek azonban ettől még nem hagyta abba a piszkálódást, mert a kínzásuk eredménnyel járt. Sírtam és csapkodtam, akkor pedig ők is rám vetették magukat.

A felnőttek mindig azt mondogatják a gyerekeknek, hogy „botoktól, kövektől a csontom szakad, de nem bánthatnak az üres szavak”. Úgy ismételtetik, mintha védővarázsigé volna. Én sosem láttam ennek az értelmét. A horzsolások, a kék foltok hamar begyógyulnak, aztán nem is emlékszünk rájuk. A gonosz társak által ütött lelki sebek viszont sokkal mélyebbre hatolnak.

Még ma sem szeretek azokra az időkre gondolni, mert a régi sebek is felszakadnak, fájnak, én pedig semmit érőnek érzem magam megint.

Nem akarom azt a látszatot kelteni, hogy a problémáimmal senki sem törődött, hiszen a tanáraink megtettek mindent, ami tőlük telt. A harmadik osztályban Mrs. Stein látta, hogy nem vagyok viszsamaradott, és sok-sok türelemmel előrébb is segített. Szerdánként anyám ebédidőben jött értem. Otthon levest ettünk, vagy a kedvencemet, spagettit pirítóssal, aztán apám, vagy ha ő dolgozott, John bátyám elvitt Edinburghba, egy gyermekpszichológushoz a Royal Bank Terrace-re. Ő elmondta anyámnak, hogy nem vagyok

boldog, hiszen felismertem, hogy valami nincs rendben velem, és bűntudatot érzek, amiért gondot jelentek. Úgy vélem, okos ember volt, hiszen ma már látom az igazságot a szavaiban, pedig akkor túl kicsi voltam, hogy megértsem.

A szüleim nem értettek a pszichológiához. Nekik korábban azt mondták, hogy a nehézségeim a születéskori, enyhe agykárosodásból eredtek, ezért feltételezték, hogy nem tehetek a viselkedésemről, és mindent elnéztek nekem. A család más tagjai úgy találták, hogy egy kicsit kevesebb együttérzés és több fegyelem csodákat tehetett volna – nos, ez a hátránya annak, ha az ember nővére tanító!